

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут історії та філософії

Кафедра права та методики викладання правознавства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи правознавства

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

галузь знань: **01 Освіта**
спеціальність: **014 Середня освіта (Мова і література (німецька))**
освітня програма: **Середня освіта (Німецька та англійська мови)**

Мова навчання: **українська**

Погоджено
науково-методичною комісією
навчально-наукового інституту історії
та філософії
«28» вересня 2018 р.
Голова
Подрез Ю.В., к. іст. н., доцент

Розробник: Іваній Олена Миколаївна, к. пед. н., доцент

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
Права та методики викладання правознавства
Протокол № 2 від «28» вересня 2018 р.

Завідувач кафедри
Іваній О.М., к. пед. н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –3	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		8-й	
		Лекції	
		18 год.	
		Практичні, семінарські	
		18 год.	
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		52 год.	
		Консультації:	
2 год.			
Вид контролю: залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи правознавства» є засвоєння студентами основних теоретичних положень і понять національного права України, розуміння ними Конституції та чинного законодавства України, закономірностей побудови правової держави, формування в них високого рівня правової свідомості та правової культури, вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти в практичній діяльності, грамотно оцінювати юридичні факти, вільно орієнтуватися в сучасному правовому полі.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Основи правознавства» базується на раніше вивчених дисциплінах, таких як: «Історія та культура України», «Філософія», «Країнознавство», «Політологія», «Логіка» та інших, які сформували певні фахові компетентності, історико-філософські знання та вміння молоді та основи комунікативної взаємодії з ними.

3. Результати навчання за дисципліною

Результатами вивчення навчальної дисципліни є оволодіння методикою викладання предмету та формування теоретичних та практичних спеціальних знань, умінь та навичок з предмету «Основи правознавства».

<p>Знання</p>	<p>ПРН 1. Знання закономірностей розвитку особистості, вікових особливостей учнів, їхньої психології та специфіки сімейних стосунків.</p> <p>Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин.</p> <p>Здійснювати синтез відповідних концепцій і доктринальних положень публічної політики у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.</p> <p>Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p> <p>Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.</p> <p>Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю.</p>
----------------------	--

	<p>Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій); інтерактивні («займи позицію», «мозковий штурм», метод шести капелюхів»), рольові, імітаційні ігри.</p> <p>Методи оцінювання: усні опитування; тематичне тестування; уміння застосовувати знання при розв'язанні практичних завдань, написання рефератів, есе, залік</p> <p>ПРН 7. Обізнаність із елементами теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методами їхньої реалізації.</p> <p>Давати оцінку чинним нормативно-правовим актам, виявляти колізії та прогалини у правовому регулюванні.</p> <p>Здатність до самостійної науково-дослідницької діяльності (аналіз, зіставлення, систематизація, абстрагування, моделювання, перевірка достовірності даних, прийняття рішень тощо), готовність використовувати нові ідеї.</p> <p>Виявляти потреби і прогнозувати наслідки в правовому регулюванні.</p> <p>Використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань з певної теми.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій); інтерактивні («навчаючи – вчуся», «фішбоун», метод «пресу», розв'язання проблемних ситуаційних задач»), проектна діяльність.</p> <p>Методи оцінювання: усні опитування; тематичне тестування; уміння застосовувати знання при розв'язанні практичних завдань, написання рефератів, есе, залік.</p>
Уміння	<p>ПН-3. Володіння формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміння відстежувати динаміку особистісного розвитку</p>

	<p>дитини.</p> <p>Об'єктивно аналізувати результати власної професійної та суспільної діяльності та самовдосконалюватися.</p> <p>Спиратися у своїй роботі на професійні етичні норми і стандарти поведінки.</p> <p>Розвиток критичного мислення щодо основних юридичних проблем і доктринальних концептів, формування власної обґрунтованої позиції щодо проблематичних та неоднозначних тверджень у юридичній науці та практиці.</p> <p>Здійснювати правове виховання.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій); інтерактивні («Метаплан», «мозковий штурм», кейс-метод).</p> <p>Методи оцінювання: усні опитування; тематичне тестування; уміння застосовувати знання при розв'язанні практичних завдань, написання рефератів, есе, залік.</p>
<p>Комунікація</p>	<p>ПРН 3. Здатність забезпечити діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та світової літератури, та уникати культурних конфліктів, створення умов для міжкультурної комунікації.</p> <p>Здатність логічно, аргументовано та чітко будувати усну й письмову мову, використовувати навички публічного мовлення, ведення дискусії і полеміки, правильно вживаючи правничу термінологію.</p> <p>Викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити зміст основних питань.</p> <p>Відтворювати зміст, демонструючи розуміння з професійних та суспільних тем.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій); інтерактивні (творчі вправи, «навчаючи – вчуся»).</p> <p>Методи оцінювання: усні опитування;</p>

	тематичне тестування; уміння застосовувати знання при розв'язанні практичних завдань, написання рефератів, есе, залік
Автономія та відповідальність	Уміння навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Оцінка «відмінно» ставиться коли студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення.
82 - 89	Оцінка «добре» ставиться коли студент має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми.
74 - 81	Оцінка «добре» ставиться коли студент знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь студента правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.
64 - 73	Оцінка «задовільно» ставиться коли студент відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.
60 - 63	Оцінка «задовільно» ставиться коли у студента відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення
35-59	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент не логічно та незрозуміло відтворює навчальний матеріал.
1 - 34	Оцінка «не задовільно» ставиться коли студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення.

Розподіл балів

Для заліку

Поточний контроль										Разом	Сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2						
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5		100
Поточний контроль										75	
7	7	7	7	7	8	8	8	8	8		
Контроль самостійної роботи										25	
2	2	2	2	2	3	3	3	3	3		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального завдання; написання рефератів.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні поняття про державу і право

Тема 1.1. Основи теорії держави

Розуміння держави в історії державно-правової думки. Поняття держави, її соціальна цінність. Походження держави. Загальне і особливе в походженні держави. Ознаки, що відрізняють державу від самоуправління в первіснообщинному суспільстві. Розвиток держави, її історичні типи. Ознаки, що відрізняють державу від інших організацій суспільства. Правова держава та її основні ознаки. Правова держава і громадянське суспільство. Поняття форми держави. Співвідношення форми держави з її сутністю. Форма правління. Монархічна та республіканська форма правління. Їх види і основні риси. Поняття і види форм державного устрою. Унітарна держава, федерація, конфедерація, імперія, їх основні ознаки і особливості. Роль економічних, політичних, національних та інших факторів у виборі форми державного устрою. Поняття державно-правового режиму. Його співвідношення з формою правління, формою державного устрою. Види державно-правових режимів. Особливості елементів форм Української держави. Поняття функцій держави. Взаємозв'язок і взаємозалежність функцій держави, їх розвиток на різних етапах розвитку держави. Класифікація функцій держави. Внутрішні функції держави. Економічні функції і особливості їх здійснення в умовах ринкової економіки. Становлення і збагачення функцій соціального обслуговування. Екологічна функція. Розвиток функцій захисту правопорядку, охорони власності, прав і свобод громадян. Зовнішні функції держави, їх розвиток у сучасному світі. Основні і неосновні функції. Постійні і тимчасові функції держави. Форми і методи здійснення функцій держави. Поняття механізму держави. Механізм держави як система державних організацій. Державні організації: поняття, основні ознаки, види. Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави. Принцип розподілу влад і структура державного

апарату. Законодавча, виконавча і судова влади, їх соціальне призначення, основи організації і взаємодії. Вимоги до державного апарату в умовах демократичної правової держави.

Тема 1.2. Основи теорії права

Походження права. Поняття, ознаки та сутність права. Принципи права. Функції права. Поняття та види соціальних норм. Поняття, ознаки та види норм права. Структура норми права. Поняття та види форм (джерел) права. Правотворчість: поняття, ознаки, принципи, види та стадії. Поняття, основні риси і структура системи права. Система законодавства, різновиди її структури та співвідношення з системою права. Систематизація законодавства та інших нормативно-правових актів. Загальна характеристика основних галузей права України. Поняття та основні форми реалізації норм права. Поняття, ознаки, види та структура правовідносин. Поняття, ознаки і види правової поведінки. Поняття, ознаки та види правомірної поведінки. Поняття, ознаки, склад та види правопорушень. Юридична відповідальність: поняття, цілі, принципи, функції та види. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності. Законність: поняття, принципи та система гарантій. Правопорядок, суспільний порядок та дисципліна.

Тема 1.3. Правова поведінка, правопорушення та юридична відповідальність

Поняття й ознаки правомірної поведінки. Співвідношення права й поведінки (вчинку, діяльності). Воля, свідомість, інтелектуальні якості особи і правомірна поведінка. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Об'єктивна і суб'єктивна сторони правомірної поведінки. Мотивація правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Обов'язок і законослухняна поведінка. Зловживання правом: поняття, ознаки, види. Правопорушення: поняття, ознаки, види. Склад правопорушення. Суб'єкт правопорушення і його особливості в різних галузях права. Об'єктивна сторона правопорушення, її ознаки. Причинний зв'язок між правопорушенням й наслідками. Суб'єктивна сторона правопорушення: вина,

її форми. Причини й природа правопорушень. Поняття й основні риси юридичної відповідальності. Правопорушення і його склад – підстави притягнення до юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності. Підстави для юридичної відповідальності. Юридична відповідальність і правові санкції. Види юридичної відповідальності, їх відпрацювання в чинному законодавстві України. Зв'язок і взаємодія юридичної відповідальності з моральною та політичною. Юридична відповідальність і права людини. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини і громадянина.

Тема 1.4. Основи конституційного права

Україна – суверенна держава. Конституція: поняття і види. Місце конституції в системі законодавства та її властивості. Загальні засади конституційного ладу України. Конституційні принципи правового статусу особи в Україні. Поняття і принципи громадянства України. Правовий статус державної мови та мов національних меншин в Україні. Конституційні права і обов'язки громадян України. Право на освіту за законодавством України. Право громадян на об'єднання в політичні партії та громадські організації. Право громадян на свободу світогляду і віросповідання. Право громадян на звернення за законодавством України. Вибори: поняття і принципи. Референдум: поняття і види. Територіальний устрій України

Тема 1.5. Особливості організації державної влади

Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні. Компетенція Верховної Ради України. Організація роботи Верховної Ради України. Народний депутат України. Президент України. Кабінет Міністрів України. Інші органи виконавчої влади. Прокуратура. Правосуддя. Конституційний Суд України. Правоохоронні органи. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Місцеве самоврядування.

Розділ 2. Окремі галузі правознавства

Тема 2.1. Основи адміністративного права

Сучасне визначення предмета адміністративного права. Місце адміністративного права у галузевій класифікації правової системи. Методи субординації, координації та реординації в публічному адмініструванні. Сучасна трансформація методу адміністративного права (імперативний та диспозитивний метод правового регулювання). Принципи адміністративного права. Система адміністративного права. Адміністративне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Джерела адміністративного права. Публічна служба. Поняття державної служби і державного службовця. Поняття посади і посадової особи. Проходження державної служби. Класифікація посад державних службовців. Ранги державних службовців. Особливості адміністративно-правового статусу державних службовців. Управління державною службою. Права та обов'язки державних службовців. Види і характеристика обмежень щодо державних службовців. Служба в органах місцевого самоврядування: загальна характеристика. Поняття та особливості альтернативної (невійськової) служби. Складові елементи інституту державної служби. Проходження державної служби: загальне поняття. Стадії проходження державної служби. Соціальний захист державних службовців. Дисциплінарна відповідальність державних службовців. Відсторонення державного службовця від виконання повноважень за 8 посадою. Підстави припинення державної служби. Відставка державного службовця. Поняття і види форм публічного адміністрування. Вимоги до використання форм публічного адміністрування. Правові і неправові форми публічного адміністрування. Правові акти публічного адміністрування як владні дії державних виконавчо-розпорядчих органів (дії-волевиявлення).

Тема 2.2. Основи цивільного права

Загальна характеристика цивільного законодавство України. Загальна характеристика цивільного кодексу України. Предмет цивільно-правового регулювання. Суб'єкти цивільних правовідносин. Фізичні особи як учасники цивільних правовідносин. Поняття і загальна характеристика цивільної

правоздатності і цивільної дієздатності громадян. Поняття і види юридичних осіб як суб'єктів правовідносин. Поняття правочину. Представництво та його види. Довіреність. Поняття, значення і види строків позовної давності. Поняття права власності за законодавством України. Поняття права приватної власності за законодавством України. Поняття цивільного договору. Договір купівлі-продажу, його види. Договір майнового найму (оренди) та його види. Поняття, підстави та форми цивільно-правової відповідальності. Цивільноправова відповідальність неповнолітніх. Спадкування за цивільним законодавством. Особливості спадкування за законом. Поняття заповіту, спадкування за заповітом.

Тема 2.3. Основи сімейного права

Сімейне право як галузь права: предмет, метод та принципи. Укладення та припинення шлюбу. Права та обов'язки подружжя. Права та обов'язки батьків та дітей. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення. Опіка та піклування. Патронат над дітьми.

Тема 2.4. Основи трудового права

Система трудового законодавства. Правове регулювання трудового договору. Робочий час і час відпочинку. Правове регулювання оплати праці та трудової дисципліни. Матеріальна відповідальність. Правове регулювання охорони праці. Індивідуальні та колективні трудові спори.

Тема 2.5. Основи кримінального права

Поняття і система кримінального законодавства. Поняття, ознаки, види і склад злочину. Обставини, які виключають злочинність діяння. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Поняття, мета та підстави кримінальної відповідальності. Види покарань за Кримінальним кодексом України. Поняття осудності, обмеженої осудності та неосудності. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. Загальні поняття про державу і право												
Тема 1.1. Основи теорії держави	9	2	2			5						
Тема 1.2. Основи теорії права	9	2	2			5						
Тема 1.3. Правова поведінка юридична відповідальність	8	1	1			6						
Тема 1.4. Основи конституційного права	9	2	2			5						
Тема 1.5. Особливості організації державної влади	8	1	1			6						
РОЗДІЛ 2. Окремі галузі правознавства												
Тема 2.1. Основи адміністративного права	9	2	2			5						
Тема 2.2. Основи цивільного права	9	2	2			5						
Тема 2.3. Основи сімейного права	9	2	2			5						
Тема 2.4. Основи трудового права	9	2	2			5						
Тема 2.5 Основи кримінального права	11	2	2		2	5						
Усього годин	90	18	18		2	52						

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основи теорії держави	2	
2	Основи теорії права	2	
3	Правова поведінка, правопорушення та юридична відповідальність	1	
4	Основи конституційного права	2	
5	Особливості організації державної влади	1	
6	Основи адміністративного права	2	
7	Основи цивільного права	2	
8	Основи сімейного права	2	
9	Основи трудового права	2	
10	Основи кримінального права	2	
Разом		18	

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основи теорії держави	2	
2	Основи теорії права	2	
3	Правова поведінка, правопорушення та юридична відповідальність	1	
4	Основи конституційного права	2	
5	Особливості організації державної влади	1	
6	Основи адміністративного права	2	
7	Основи цивільного права	2	
8	Основи сімейного права	2	
9	Основи трудового права	2	
10	Основи кримінального права	2	
Разом		18	

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основи теорії держави	6	
2	Основи теорії права	6	
3	Правова поведінка, правопорушення та юридична відповідальність	5	
4	Основи конституційного права	5	
5	Особливості організації державної влади	5	
6	Основи адміністративного права	5	
7	Основи цивільного права	5	
8	Основи сімейного права	5	
9	Основи трудового права	5	
10	Основи кримінального права	5	
Разом		52	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Карпунов В.М., Загоруй І.С., Сікілінда О.І. Правознавство: Навч. посіб.— Луганськ : ЛДУВС, 2006. — 712 с.
2. Керецман В.Ю., Семерак О.С. Правознавство: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2002. — 400с.
3. Основи правознавства: навч. посібник (для підготовки абітурієнтів до вступних випробувань) / Є.О.Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний, А.О. Осауленко; за заг. ред. Є.О.Гіди; — К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2011. — 184 с.
4. Правознавство: Навч. посіб. / заг. ред. С.М.Тимченко, Т.О. Коломоєць. — К. : Істина, 2007. — 480с.
5. Правознавство: Навч. посібник / за ред. Р.І.Кондратьєва. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. — 488с.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина [та ін.] ; за ред. С. В. Дрожжиної. — К. : Знання, 2010. - 350 с.
7. Правознавство: Підручник / А.І. Берлач, С.С. Бичкова, Д.О. Карпенко, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, В.І. Осадчий. — К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. — 792 с.
8. Правознавство: Підручник / відп. ред. О.В. Дзера. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 848с.
9. Правознавство: Підручник / за ред. В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736с.
10. Правознавство: Підручник / за ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. — К.: КНЕУ, 2003. — 767с.
11. Шульга П.В. Основи правознавства. Навч. посібник. — К.: Атіка, 2011. — 424 с.

Допоміжна література

1. Адміністративне право України: Підручник / за ред. Т.О. Коломоєць. — К.: Істина, 2009. — 475 с.
2. Адміністративне право : підручник / [Ю. П. Битяк та ін.] ; за заг. ред. проф. Ю. П. Битяка [та ін.]; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х. : Право, 2010. - 624 с.
3. Адміністративне право України : [навчальний посібник] : [у 2-х томах] / [Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін] ; за заг. ред. В.В. Галунька. — Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. — Т. 1 : Загальне адміністративне право. — 320 с.

4. Андрусишин Б.І. Новітні методики викладання у правничій школі як засіб вдосконалення правової освіти // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №18. Економіка і право: зб. Наукових праць. — Випуск 22. — К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. — С. 104 - 115.
5. Дмитришин Ю.Л. Трудове право України: Методичні матеріали для організації аудиторної та самостійної роботи студентів / Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. — 102 с.
6. Домаранський О. Правове забезпечення освіти / О. Домаранський // Освіта України. — 2003. — № 40-41(3черв.). — С. 7.
7. Жилияєв І. Особливості сучасного правового забезпечення модернізації освіти України / Ігор Жилияєв // Віче. — 2009. — № 3. — С. 26–28.
8. Жмура І. М. Правознавство. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення : кредитно-модульна система орг. навч. процесу : для студ. всіх напрямів підготов. / І. М. Жмура ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. — Рівне : НУВГП, 2010. — 354 с.
9. Зайчук В. Нормативно – правове забезпечення освіти в Україні / Валентин Зайчук // Вища шк. — 2002. — № 2/3. — С. 3–18.
10. Законодавчі та нормативні акти про освіту в Україні Т. 6 / Ін-т упр. та менедж. ; Укр. асоц. спожив. ; уклад. В. Г. Небабін. — К., 2000. — 461 с.
11. Земельне право України. Академічний курс: Підручник. — К.: Ін Юре, 2008. — 593 с.
12. Кримінальне право України / Кузнецов В.В., Савченко А.В. / Навч. посіб. / За заг. ред. О. М. Джужи. — К. : Центр учбової літератури, 2011. — 392 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / за ред. М. І. Мельника, В.А. Клименка. — К.: Атіка, 2008. — 375 с.
14. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 496 с.
15. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : навч.-практ. посіб. / Кухарєв О. Є. — К. : «Правова єдність», всеукр. асоц. видавців, 2011. — 221 с.
16. Орленко В. І. Конституційне право України : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. - 5-е вид., доповн. та перероб. - К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. — 156 с. - (Б-чка студента).
17. Осауленко О.І. Загальна теорія держави і права: Навч. посібник. — К.: Істина, 2007. — 336 с.
18. Ратушняк А. П. Правознавство в схемах і таблицях: дидактичний матеріал. — К., 2012. — 72с.

19. Рубан В.В. Правознавство. 250 задач з трудового права: [посібник]. — Х.: Основа, 2007. — 112с.
20. Сімейне право України: Підручник / заг.ред. В.П. Мироненко. — К.: «Правова єдність», 2008. — 477с.
21. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 688 с.
22. Трудове право України: Академічний курс: Підручник / за ред. П.Д. Пилипенка. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 536 с.
23. Харитонов Є.О., Калітено О.М., Зубар В.М. та ін. Цивільне та сімейне право України: Навчально-практичний посібник / За ред. Є.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. — Х.: ТОВ «Одіссей», 2003. — 640 с.
24. Цивільне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. / заг. ред. Я.М. Шевченко. — К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2006. — Т.1: Загальна частина. — 696 с.
25. Цивільне право України. Загальна частина / за ред. І.А. Бірюкова Ю.О. Заїки. — К.: КНТ, 2008. — 478 с.
26. Чушенко В.І., Заєць І.Я. Конституційне право України: Підручник. — К.: Ін Юре, 2007. — 485 с.
27. Шляхтун П. П. Конституційне право України: Підручник. — К.: Освіта України, 2008. — 592 с.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.

2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, оснащенні програмними пакетами: Excelfor Windows – пакет програм для створення статистичних таблиць, діаграм, графіків, обробки первинної інформації методом середніх величин; Wordfor Windows – пакет програм для текстового форматування й ілюстрування звітів за підсумками проведених досліджень; мультимедійний проект, екран.

3. Презентації лекцій в Powerpoint.

Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Верховна Рада України
2. <http://kmu.gov.ua> - Кабінет Міністрів України
3. <http://ccu.gov.ua> - Конституційний Суд України
4. <http://president.gov.ua> - інтернет-представництво Президента України

5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України»
6. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
7. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
8. <http://www.mon.gov.ua>. - Міністерство освіти і науки України
9. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
10. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
11. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
12. <http://www.ukma.kiev.ua> – Наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
13. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права
14. <http://www.pravo.biz.ua> - Електронна бібліотека з правознавства
15. <http://www.uapravo.org> - Правовий Інтернет – журнал «UApravo»
16. <http://www.golos.com.ua> - Газета Верховної Ради України «Голос України»
17. <http://www.ukurier.gov.ua> - Газета центральних органів виконавчої влади України «Урядовий кур'єр»